УДК 330.341.4:332.1
DOI: https://doi.org/10.32782/2708-0366/2026.29.10

Жосан Г.В.
кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри менеджменту,
маркетингу та інформаційних технологій,
Херсонський державний аграрно-економічний університет
(м. Херсон / м. Кропивницький)
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-3577-6701
Алєщенко Л.О.
кандидат економічних наук,
Херсонський державний аграрно-економічний університет
(м. Херсон / м. Кропивницький)
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-7119-2922

Zhosan Hanna, Alieshchenko Liudmyla
Kherson State Agrarian and Economic University
(Kherson / Kropyvnytskyi)

СТРУКТУРНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ: МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНЮВАННЯ ТА ІДЕНТИФІКАЦІЇ ДИСПРОПОРЦІЙ

STRUCTURAL TRANSFORMATIONS OF THE REGIONAL ECONOMY UNDER CONDITIONS OF INSTABILITY: A METHODOLOGICAL APPROACH TO ASSESSMENT AND IDENTIFICATION OF DISPROPORTIONS

У статті досліджено структурні трансформації регіональної економіки в умовах нестабільності та обґрунтовано методичний підхід до оцінювання рівня її структурної збалансованості. Метою дослідження є систематизація основних характеристик структурних змін, визначення чинників формування диспропорцій та розроблення інструментарію для їх ідентифікації на регіональному рівні. Для проведення оцінювання запропоновано систему показників, згрупованих за секторальним, трудовим, інвестиційно-технологічним, підприємницьким та адаптаційним блоками. Для забезпечення порівнянності вихідних даних передбачено нормалізацію показників-стимуляторів і дестимуляторів та подальше формування інтегрального індексу структурної збалансованості регіональної економіки. Запропоновано здійснювати типологізацію регіонів на основі поєднання рівня структурної збалансованості та динаміки структурних змін, що дає змогу виокремлювати регіони зі збалансованою, трансформаційною, проблемною та кризовою структурою. Обґрунтовано, що практичне застосування запропонованого підходу сприятиме виявленню структурних диспропорцій, визначенню проблемних зон регіонального розвитку та формуванню диференційованих механізмів регуляторного впливу. Визначено основні напрями структурного реформування регіональної економіки, пов'язані з диверсифікацією економічної бази, активізацією інвестиційної та інноваційної діяльності, технологічною модернізацією, розвитком підприємництва та підвищенням адаптивності регіонів до умов нестабільності.

Ключові слова: *регіон, регіональна економіка, структурні трансформації, структурні диспропорції, нестабільність, економічна стійкість, структурне реформування.*

Structural transformations of regional economies have become increasingly important under conditions of economic instability, technological change, investment constraints and growing spatial disparities. Changes in the sectoral composition of regional economies affect employment,

© Жосан Г.В., Алєщенко Л.О., 2026
Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

investment activity, entrepreneurial development, technological modernization and the overall capacity of regions to adapt to external and internal shocks. At the same time, structural changes may produce both positive effects, associated with diversification and modernization, and negative consequences, including sectoral imbalances, excessive specialization and declining productive capacity. Therefore, the assessment of structural transformations is essential for identifying regional disparities and supporting more effective structural and regional policy decisions. This study investigates structural transformations of regional economies under conditions of instability and proposes a methodological approach to assessing their structural balance. The research framework combines sectoral, labor, investment and technological, entrepreneurial, and adaptive dimensions of regional development. To ensure comparability of heterogeneous indicators, the proposed methodology includes the normalization of stimulants and destimulants followed by the construction of an integrated index of structural balance. The approach also provides for the classification of regions according to the level of structural balance and the dynamics of structural change, making it possible to distinguish different types of regional economic systems and identify their specific structural constraints. The results of the study provide a methodological basis for identifying structural imbalances, comparing regional development patterns and determining the areas requiring differentiated regulatory intervention. It is substantiated that structural reform should not be limited to the redistribution of resources among individual sectors, but should be aimed at diversifying the regional economic base, stimulating investment and innovation activity, supporting technological modernization, strengthening entrepreneurship and improving regional adaptability. The proposed approach can be used to support regional policy formation, monitor structural changes and improve the resilience of regional economies under conditions of instability.

Keywords: *region, regional economy, structural transformations, structural imbalances, instability, economic resilience, structural reform.*

Постановка проблеми. Сучасний розвиток регіональної економіки відбувається в умовах посилення нестабільності, що зумовлюється дією економічних, соціальних, технологічних, інституційних та просторових чинників. Зміна зовнішнього середовища, коливання інвестиційної активності, трансформація ринків праці, порушення виробничих і логістичних зв'язків, нерівномірність технологічного оновлення та зростання територіальних диспропорцій істотно впливають на структуру регіональних економічних систем. За таких умов традиційні підходи до оцінювання регіонального розвитку, орієнтовані переважно на аналіз окремих макроекономічних показників, не завжди дають змогу своєчасно виявити глибину структурних змін та визначити їх вплив на економічну стійкість територій.

Особливої актуальності набуває проблема ідентифікації структурних диспропорцій, які можуть проявлятися у надмірній концентрації економічної активності в окремих секторах, невідповідності між структурою зайнятості та створенням доданої вартості, низькій інвестиційній та інноваційній активності, технологічному відставанні, недостатній диверсифікації підприємницького середовища та посиленні залежності регіонів від обмеженого кола видів економічної діяльності. Накопичення таких диспропорцій знижує адаптивність регіональної економіки, обмежує можливості її відновлення та ускладнює формування довгострокових конкурентних переваг.

У зв'язку з цим виникає необхідність удосконалення методичних підходів до оцінювання структурних трансформацій регіональної економіки, які дозволяли б комплексно враховувати секторальні, трудові, інвестиційно-технологічні, підприємницькі та адаптаційні характеристики. Важливим завданням є не лише фіксація змін у структурі економіки, а й визначення їх спрямованості, інтенсивності та наслідків для структурної збалансованості регіонів.

Актуальність дослідження посилюється необхідністю формування інструментарію, здатного забезпечити міжрегіональне порівняння, виявлення територій із найбільш вираженими структурними диспропорціями та обґрунтування диференційованих механізмів регуляторного впливу. Саме тому розроблення методичного підходу до оцінювання структурних трансформацій регіональної економіки в умовах нестабільності є важливим як у теоретичному, так і в прикладному аспектах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика структурних трансформацій регіональної економіки, формування структурних диспропорцій, диверсифікації, стійкості та адаптації регіонів до умов нестабільності посідає важливе місце у сучасних економічних дослідженнях.

К. Кошацький та Г. Гансмаєр розглядають структурні й трансформаційні зміни як один із ключових викликів сучасного регіонального розвитку. Автори наголошують, що зміна галузевої структури, технологічної бази та моделей економічної взаємодії потребує формування нових підходів до регіональної політики, які мають враховувати неоднорідність територій та різну спроможність регіонів адаптуватися до структурних зрушень [1, с. 1–9].

Р. Мартін та П. Санлі досліджують концепцію регіональної економічної стійкості та визначають її як здатність регіональної системи протистояти зовнішнім шокам, адаптуватися до змін і формувати нові траєкторії розвитку. Дослідники акцентують увагу на тому, що стійкість регіону залежить не лише від його здатності відновити попередні економічні параметри, а й від спроможності до структурної адаптації та трансформації під впливом кризових явищ [2, с. 1–42].

К. Френкен, Ф. ван Оорт та Т. Вербург обґрунтовують значення диверсифікації економічної структури для регіонального розвитку. Автори розмежовують пов'язану та непов'язану різноманітність видів економічної діяльності та доводять, що характер галузевої диверсифікації впливає на економічне зростання, зайнятість і здатність регіонів зменшувати вразливість до зовнішніх коливань [3, с. 685–697].

Р. Бошма, Л. Кунен, К. Френкен та Б. Труффер досліджують регіональну диверсифікацію з позицій еволюційної економічної географії та теорії трансформацій. Науковці підкреслюють, що формування нових видів економічної діяльності значною мірою залежить від накопичених у регіоні знань, компетентностей, технологій та інституційних можливостей. Регіональна структурна трансформація, відповідно, розглядається як процес поступового формування нової спеціалізації на основі наявного економічного та технологічного потенціалу [4, с. 31–45].

П.-А. Балланд, Р. Бошма, Х. Креспо та Д. Л. Рігбі пов'язують структурні зміни регіональної економіки з реалізацією політики смарт-спеціалізації. Автори наголошують на важливості технологічної спорідненості, складності знань і здатності регіонів освоювати нові види діяльності. Такий підхід створює передумови для формування більш продуктивної структури економіки та переходу від традиційної спеціалізації до інноваційно орієнтованої моделі регіонального розвитку [5, с. 1252–1268].

К. А. Піірайнен, А. Н. Таннер та Л. Алькерсіг досліджують динаміку смарт-спеціалізації та пропонують типологію моделей регіональної диверсифікації. Дослідники визначають різні траєкторії структурних змін, зокрема модернізацію наявної спеціалізації, технологічну диверсифікацію, формування нових секторів та трансформацію традиційних видів економічної діяльності. Особлива увага приділяється стратегічному прогнозуванню як інструменту формування майбутньої структури регіональної економіки [6, с. 289–300].

С. Л. Шульц та О. М. Луцків досліджують взаємозв'язок підприємницької активності та просторово-структурної трансформації економіки України. Автори акцентують увагу на ролі підприємницького сектору у зміні просторової організації економічної діяльності, формуванні нових центрів ділової активності та адаптації регіональних економічних систем до сучасних викликів. Підприємництво при цьому розглядається як один із важливих чинників структурного оновлення та посилення адаптивності регіонів [7, с. 27–36].

У іншому дослідженні С. Л. Шульц та О. М. Луцків аналізують просторові й секторальні детермінанти продуктивної спроможності регіонів. Науковці обґрунтовують необхідність урахування особливостей секторальної структури, територіального розміщення економічної активності та ресурсного потенціалу під час оцінювання можли-

востей регіонального розвитку. Такий підхід є важливим для визначення структурних диспропорцій і виявлення факторів, що обмежують продуктивну спроможність окремих територій [8, с. 5–20].

З. Варналій, О. Шевченко та Н. Кузьминчук досліджують диспропорції соціально-економічного розвитку регіонів України на основі аналізу конвергентно-дивергентних процесів. Автори акцентують увагу на збереженні значної територіальної нерівномірності та необхідності диференційованого підходу до формування механізмів регіонального регулювання. Результати дослідження підтверджують доцільність комплексного оцінювання міжрегіональних відмінностей та визначення напрямів зменшення структурних і соціально-економічних дисбалансів [9, с. 14–20].

Н. М. Лисяк та О. І. Карий розглядають ризики й виклики продуктивної спроможності регіональних економік у просторовому вимірі. Дослідники підкреслюють вплив кризових факторів, ресурсних обмежень, територіальних диспропорцій та зміни економічної активності на можливості регіонів підтримувати відтворювальні процеси й забезпечувати структурне оновлення. Значна увага приділяється необхідності підвищення адаптивності регіональних економічних систем до нестабільного зовнішнього середовища [10, с. 48–66].

Узагальнення наукових підходів свідчить про значний інтерес дослідників до проблем регіональної стійкості, диверсифікації, смарт-спеціалізації, підприємницької активності, технологічних змін та просторових диспропорцій. Водночас недостатньо розробленим залишається питання комплексного методичного оцінювання структурних трансформацій регіональної економіки в умовах нестабільності, яке б одночасно враховувало секторальні, трудові, інвестиційно-технологічні, підприємницькі та адаптаційні характеристики. Це зумовлює необхідність формування відповідного методичного підходу до оцінювання рівня структурної збалансованості та ідентифікації структурних диспропорцій регіональних економічних систем.

Формулювання цілей статті. Метою статті є обґрунтування теоретичних положень та розроблення методичного підходу до оцінювання структурних трансформацій регіональної економіки в умовах нестабільності з урахуванням необхідності виявлення та ідентифікації структурних диспропорцій.

Для досягнення поставленої мети передбачено вирішення таких завдань: уточнити сутність структурних трансформацій регіональної економіки; визначити основні чинники формування структурних диспропорцій; систематизувати показники оцінювання структурного стану регіонів; запропонувати підхід до нормалізації та інтегрування відповідних показників; обґрунтувати можливості типологізації регіонів за рівнем структурної збалансованості та характером трансформаційних процесів; визначити напрями використання результатів оцінювання у формуванні механізмів регіональної політики та структурного реформування.

Виклад основного матеріалу. Сучасний розвиток регіональних економічних систем характеризується високою динамічністю структурних змін, які відбуваються під впливом сукупності економічних, технологічних, інституційних та соціальних чинників. Умови нестабільності посилюють нерівномірність цих процесів, змінюють співвідношення між окремими видами економічної діяльності та формують нові вимоги до механізмів регулювання регіонального розвитку. За таких обставин структурні трансформації доцільно розглядати не лише як зміну галузевих пропорцій, а як комплексний процес перебудови регіональної економіки, що охоплює трансформацію виробничої спеціалізації, зайнятості, інвестиційних потоків, підприємницького середовища, технологічної бази та просторової організації економічної діяльності [1,2].

Структурна трансформація регіональної економіки відображає перехід від сформованої моделі розподілу ресурсів і видів економічної діяльності до нової конфігурації, яка відповідає зміні зовнішніх та внутрішніх умов функціонування регіону. Такий перехід може бути результатом як цілеспрямованої структурної політики, так і реак-

цією економічної системи на кризові явища, технологічні зрушення, зміни попиту, трансформацію логістичних зв'язків, інвестиційні обмеження або втрату традиційних ринків.

При цьому структурні зміни не завжди мають позитивний характер. Скорочення частки окремих видів діяльності може бути пов'язане як із модернізацією економіки та підвищенням її продуктивності, так і з деіндустріалізацією, згортанням підприємницької активності чи втратою виробничого потенціалу. Відповідно, важливого значення набуває не лише фіксація факту структурних змін, а й визначення їх спрямованості, інтенсивності та впливу на економічну стійкість регіону [3; 5].

У межах дослідження пропонується розглядати структурну збалансованість регіональної економіки як стан, за якого співвідношення між основними складовими економічної системи забезпечує достатній рівень диверсифікації, адаптивності та здатності до відновлення в умовах зовнішніх і внутрішніх шоків. Водночас структурні диспропорції доцільно трактувати як стійкі відхилення у співвідношенні між окремими секторами, ресурсами та результатами економічної діяльності, які знижують ефективність функціонування регіону та обмежують можливості його довгострокового розвитку.

До найбільш поширених проявів структурних диспропорцій регіональної економіки можна віднести надмірну залежність від одного або декількох видів економічної діяльності, недостатню частку секторів із високою доданою вартістю, невідповідність між структурою зайнятості та структурою створення валового регіонального продукту, територіальну концентрацію економічної активності, низький рівень інвестиційного оновлення основного капіталу, технологічне відставання, а також недостатній рівень розвитку малого та середнього підприємництва.

Особливістю сучасного етапу розвитку є те, що структурні диспропорції дедалі частіше формуються під впливом факторів нестабільності. Нестабільність у цьому контексті доцільно розглядати як середовище функціонування регіональної економіки, для якого характерні висока мінливість ключових параметрів, обмежена прогнозованість економічних процесів, зростання ризиків та необхідність постійної адаптації економічних суб'єктів [4].

До основних факторів нестабільності, що визначають характер структурних трансформацій регіональних економік, належать макроекономічні коливання, зміни інвестиційного попиту, порушення виробничих і логістичних ланцюгів, демографічні зміни, трудова міграція, технологічні зрушення, трансформація зовнішньоторговельних потоків, зміна територіального розміщення бізнесу та нерівномірність доступу регіонів до фінансових, людських і технологічних ресурсів.

За таких умов оцінювання структурних трансформацій має базуватися на системному підході, який дозволяє поєднати кількісну оцінку структурних пропорцій із визначенням стійкості та адаптивності регіональної економіки. Запропонований методичний підхід передбачає формування сукупності показників, згрупованих за кількома аналітичними блоками.

Перший блок характеризує секторальну структуру регіональної економіки та включає показники частки основних видів економічної діяльності у валовій доданій вартості, обсягах реалізованої продукції та зайнятості. Його використання дозволяє визначити ступінь концентрації або диверсифікації економічної діяльності та виявити домінуючі сектори регіональної економіки.

Другий блок відображає структуру зайнятості та використання людського капіталу. До його складу можуть входити частка зайнятих у промисловості, сільському господарстві, будівництві, сфері послуг, інформаційно-комунікаційній діяльності та інших секторах, рівень продуктивності праці, а також співвідношення між динамікою зайнятості та обсягами створеної доданої вартості. Це дозволяє оцінити, наскільки зміни у структурі зайнятості відповідають змінам у структурі регіональної економіки.

Третій блок охоплює інвестиційно-технологічні параметри структурного розвитку. До нього доцільно включити обсяг капітальних інвестицій у розрахунку на одного жителя, частку інвестицій у технологічно місткі види діяльності, інтенсивність інноваційної діяльності підприємств, рівень оновлення основних засобів та поширення цифрових технологій. Саме цей блок дозволяє визначити потенціал регіону до довгострокового структурного оновлення.

Четвертий блок характеризує підприємницьку структуру регіону і може включати кількість суб'єктів малого та середнього підприємництва, їх частку в зайнятості та обсягах реалізації продукції, рівень підприємницької активності, динаміку створення нових підприємств та співвідношення між великим, середнім і малим бізнесом. Висока диверсифікація підприємницького середовища є одним із чинників зниження структурної вразливості регіональної економіки.

П'ятий блок доцільно сформувати на основі показників структурної стійкості та адаптивності, які відображають здатність регіону підтримувати економічну активність та трансформувати структуру економіки під впливом кризових явищ. До таких показників можуть бути віднесені темпи відновлення ділової активності, зміни обсягів виробництва, рівень диверсифікації економіки, інвестиційна динаміка, стійкість зайнятості та здатність підприємницького сектору адаптуватися до змін економічного середовища.

Для забезпечення порівнянності вихідних показників, що характеризують структурні трансформації регіональної економіки, доцільно здійснювати їх попередню нормалізацію. Такий підхід дозволяє привести різновимірні показники до єдиного масштабу та забезпечити коректність їх подальшого узагальнення [7–9]. Для показників-стимуляторів, зростання яких свідчить про покращення структурних параметрів регіональної економіки, нормалізацію доцільно здійснювати за формулою:

$$z_{ij} = \frac{x_{ij} - x_j^{min}}{x_j^{max} - x_j^{min}}$$

де (z_{ij}) – нормалізоване значення (j)-го показника для (i)-го регіону; (xij) – фактичне значення (j)-го показника для (i)-го регіону; (x_j^{min}) та (x_j^{max}) – відповідно мінімальне та максимальне значення цього показника серед досліджуваних регіонів.

Для показників-дестимуляторів, збільшення яких свідчить про погіршення структурного стану регіональної економіки або посилення диспропорцій, нормалізація здійснюється за зворотним співвідношенням:

$$z_{ij} = \frac{x_j^{max} - x_{ij}}{x_j^{max} - x_j^{min}}$$

У результаті нормалізації всі показники набувають значень у межах від 0 до 1. При цьому наближення значення до 1 характеризує більш сприятливий стан відповідного параметра структурного розвитку, тоді як наближення до 0 свідчить про наявність структурних обмежень або негативних тенденцій.

На основі нормалізованих значень формується інтегральний індекс структурної збалансованості регіональної економіки, який дозволяє узагальнити сукупність окремих характеристик у межах єдиного показника. Його розрахунок пропонується здійснювати за формулою:

$$I_i = \sum_{j=1}^{n} w_j z_{ij}$$

де (I_i) – інтегральний індекс структурної збалансованості (i)-го регіону; (w_j) – ваговий коефіцієнт (j)-го показника; (z_{ij}) – нормалізоване значення відповідного показника;

(n) – загальна кількість показників, включених до системи оцінювання.

При цьому сума вагових коефіцієнтів повинна дорівнювати одиниці:

$$\sum_{j=1}^{n} w_j = 1$$

Отримане значення інтегрального індексу може бути використане для міжрегіонального порівняння, визначення рівня структурної збалансованості та ідентифікації територій із найбільш вираженими структурними диспропорціями. Водночас інтерпретація інтегрального показника має здійснюватися у взаємозв'язку з його складовими, оскільки однакові підсумкові значення можуть формуватися за різного співвідношення секторальних, інвестиційних, технологічних, підприємницьких і соціально-економічних характеристик регіональної економіки.

Практичне використання такого підходу дозволяє здійснювати не лише ранжування регіонів, але й визначати характер структурних проблем кожної території. При цьому саме рангове положення регіону не повинно розглядатися як кінцевий результат оцінювання. Значно більшу аналітичну цінність має встановлення поєднання факторів, що визначають структурний стан конкретного регіону.

Для поглибленої ідентифікації структурних диспропорцій доцільно використовувати матрицю, сформовану на перетині двох параметрів: рівня структурної збалансованості та динаміки структурних змін. Це дозволяє виокремити чотири типи регіональних економічних систем.

До першого типу належать регіони з високим рівнем структурної збалансованості та позитивною динамікою трансформацій. Для них характерні диверсифікована економічна база, достатня інвестиційна активність та спроможність до технологічного оновлення.

Другий тип формують регіони, які мають відносно збалансовану структуру, але демонструють погіршення динаміки. Для таких територій головним завданням регіональної політики є запобігання накопиченню структурних диспропорцій і підтримка секторів, здатних забезпечити нові джерела економічного зростання.

Третій тип охоплює регіони з вираженими структурними диспропорціями, але позитивною динамікою структурних змін. Вони можуть характеризуватися активними процесами модернізації, появою нових секторів, збільшенням інвестицій та поступовим скороченням залежності від традиційної спеціалізації.

До четвертого типу належать регіони, у яких низький рівень структурної збалансованості поєднується з негативною динамікою. Саме такі території потребують найбільш комплексного регуляторного втручання, спрямованого на диверсифікацію економічної бази, стимулювання інвестиційної та підприємницької активності, технологічну модернізацію та розвиток нових видів економічної діяльності [10].

Важливо підкреслити, що структурне реформування регіональної економіки не повинно зводитися до адміністративного перерозподілу ресурсів між окремими секторами. Його зміст має полягати у створенні умов для формування більш продуктивної, диверсифікованої та адаптивної економічної структури. Регуляторний вплив доцільно спрямовувати передусім на усунення інституційних і ресурсних обмежень, які стримують структурні зміни, підтримку інноваційної та інвестиційної активності, розвиток підприємництва, формування ефективної інфраструктури та підвищення спроможності регіонів залучати нові види економічної діяльності.

Особливу роль у сучасних структурних трансформаціях відіграють технологічні зміни. Цифровізація, автоматизація виробничих процесів, поширення платформних бізнес-моделей та використання даних як економічного ресурсу змінюють традиційні межі між секторами економіки. Відповідно, оцінювання структури регіональної економіки виключно через співвідношення традиційних видів економічної діяльності вже не забезпечує повного розуміння трансформаційних процесів. Доцільним є доповнення тради-

ційних структурних показників індикаторами технологічної інтенсивності, цифрової зрілості підприємств та розвитку інноваційної екосистеми регіону [11].

Водночас однією з ключових характеристик ефективності структурних трансформацій має бути їхній вплив на економічну стійкість регіону. Зростання економічної стійкості проявляється у зниженні залежності від окремих секторів або великих підприємств, розширенні підприємницької бази, диверсифікації джерел зайнятості та доходів, підвищенні мобільності ресурсів і спроможності регіональної економіки швидко адаптуватися до зовнішніх шоків.

Таким чином, запропонований методичний підхід до оцінювання структурних трансформацій ґрунтується на поєднанні секторальних, трудових, інвестиційно-технологічних, підприємницьких та адаптаційних характеристик регіональної економіки. Його застосування створює можливість перейти від фрагментарного аналізу окремих показників до комплексної діагностики структурного стану регіонів, визначення характеру структурних диспропорцій та обґрунтування диференційованих механізмів регуляторного впливу.

Висновки. У результаті проведеного дослідження обґрунтовано, що структурні трансформації регіональної економіки в умовах нестабільності мають комплексний характер і охоплюють зміни секторальних пропорцій, зайнятості, інвестиційної активності, технологічного розвитку, підприємницької структури та здатності регіонів адаптуватися до зовнішніх і внутрішніх шоків. Встановлено, що структурні зміни не завжди мають позитивну спрямованість, оскільки можуть супроводжуватися посиленням диспропорцій, зростанням залежності від окремих видів економічної діяльності, скороченням виробничого потенціалу та поглибленням територіальних асиметрій.

Запропонований методичний підхід до оцінювання структурних трансформацій ґрунтується на комплексному врахуванні секторальних, трудових, інвестиційно-технологічних, підприємницьких та адаптаційних характеристик регіональної економіки. Використання нормалізації вихідних показників і формування інтегрального індексу структурної збалансованості дає змогу забезпечити порівнянність регіонів, виявити наявні диспропорції та визначити характер структурних змін у динаміці.

Доведено, що оцінювання структурного стану регіонів доцільно доповнювати аналізом спрямованості та інтенсивності трансформаційних процесів. Поєднання рівня структурної збалансованості з динамікою структурних змін створює можливість здійснювати типологізацію регіонів і диференціювати відповідні механізми регуляторного впливу залежно від характеру виявлених проблем.

Встановлено, що ефективне структурне реформування регіональної економіки не повинно обмежуватися перерозподілом ресурсів між окремими секторами. Його пріоритетами мають бути диверсифікація економічної бази регіонів, стимулювання інноваційної та інвестиційної активності, технологічна модернізація, розвиток малого і середнього підприємництва, підвищення продуктивності та формування умов для появи нових видів економічної діяльності.

Практичне значення запропонованого підходу полягає у можливості його використання органами державної влади та місцевого самоврядування під час моніторингу структурного стану регіональної економіки, визначення проблемних зон і формування пріоритетів регіональної політики. Перспективи подальших досліджень пов’язані з апробацією запропонованої методики на емпіричних даних регіонів України, удосконаленням системи індикаторів та визначенням впливу технологічних, інвестиційних і інституційних чинників на динаміку структурних трансформацій.

Список використаних джерел:

1. Koschatzky K., Hansmeier H. Structural and transformative change as central challenges for regional development. *Review of Regional Research.* 2026. Vol. 46. P. 1–9. DOI: https://doi.org/10.1007/s10037-026-00273-3

2. Martin R., Sunley P. On the notion of regional economic resilience: conceptualization and explanation. *Journal of Economic Geography.* 2015. Vol. 15, No. 1. P. 1–42. DOI: https://doi.org/10.1093/jeg/lbu015

3. Frenken K., Van Oort F., Verburg T. Related Variety, Unrelated Variety and Regional Economic Growth. *Regional Studies.* 2007. Vol. 41, No. 5. P. 685–697. DOI: https://doi.org/10.1080/00343400601120296

4. Boschma R., Coenen L., Frenken K., Truffer B. Towards a theory of regional diversification: combining insights from Evolutionary Economic Geography and Transition Studies. *Regional Studies.* 2017. Vol. 51, No. 1. P. 31–45. DOI: https://doi.org/10.1080/00343404.2016.1258460

5. Balland P.-A., Boschma R., Crespo J., Rigby D. L. Smart specialization policy in the European Union: relatedness, knowledge complexity and regional diversification. *Regional Studies*. 2019. Vol. 53, No. 9. P. 1252–1268. DOI: https://doi.org/10.1080/00343404.2018.1437900

6. Piirainen K. A., Tanner A. N., Alkærsig L. Regional foresight and dynamics of smart specialization: A typology of regional diversification patterns. *Technological Forecasting and Social Change*. 2017. Vol. 115. P. 289–300. DOI: https://doi.org/10.1016/j.techfore.2016.06.027

7. Шульц С. Л., Луцків О. М. Підприємницька активність і просторово-структурна трансформація економіки України. *Регіональна економіка.* 2024. № 3(113). С. 27–36. DOI: https://doi.org/10.36818/1562-0905-2024-3-2

8. Шульц С. Л., Луцків О. М. Просторові та секторальні детермінанти продуктивної спроможності регіонів: теоретична генеза та методологічні засади дослідження. *Регіональна економіка.* 2022. № 4(106). С. 5–20. DOI: https://doi.org/10.36818/1562-0905-2022-4-1

9. Варналій З., Шевченко О., Кузьминчук Н. Оцінювання показників диспропорцій соціально-економічного розвитку регіонів України на основі конвергентно-дивергентних процесів. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка.* 2023. № 1(1 (222). С. 14–20. DOI: https://doi.org/10.17721/1728-2667.2023/222-1/2

10. Лисяк Н. М., Карий О. І. Ризики і виклики продуктивної спроможності економіки регіонів: просторовий вимір. *Економіка України.* 2025. Т. 68, № 7(764). С. 48–66. DOI: https://doi.org/10.15407/economyukr.2025.07.048

11. Zhosan H., Kyrylov Y. & Averchev O. (2026). Strategic digital marketing management as a driver of enterprise competitiveness and performance in turbulent economic environments. *Baltic Journal of Economic Studies,* 12(1), 196–208. DOI: https://doi.org/10.30525/2256-0742/2026-12-1-196-208

References:

1. Koschatzky K. & Hansmeier H. (2026). Structural and transformative change as central challenges for regional development. *Review of Regional Research,* 46, 1–9. DOI: https://doi.org/10.1007/s10037-026-00273-3

2. Martin R. & Sunley P. (2015). On the notion of regional economic resilience: Conceptualization and explanation. *Journal of Economic Geography,* 15(1), 1–42. DOI: https://doi.org/10.1093/jeg/lbu015

3. Frenken K., Van Oort F. & Verburg T. (2007). Related variety, unrelated variety and regional economic growth. *Regional Studies,* 41(5), 685–697. DOI: https://doi.org/10.1080/00343400601120296

4. Boschma R., Coenen L., Frenken K. & Truffer B. (2017). Towards a theory of regional diversification: Combining insights from evolutionary economic geography and transition studies. *Regional Studies,* 51(1), 31–45. DOI: https://doi.org/10.1080/00343404.2016.1258460

5. Balland P.-A., Boschma R., Crespo J. & Rigby D. L. (2019). Smart specialization policy in the European Union: Relatedness, knowledge complexity and regional diversification. *Regional Studies,* 53(9), 1252–1268. DOI: https://doi.org/10.1080/00343404.2018.1437900

6. Piirainen K. A., Tanner A. N. & Alkærsig L. (2017). Regional foresight and dynamics of smart specialization: A typology of regional diversification patterns. *Technological Forecasting and Social Change,* 115, 289–300. DOI: https://doi.org/10.1016/j.techfore.2016.06.027

7. Shults S. L. & Lutskiv O. M. (2024). Pidpryiemnytska aktyvnist i prostorovo-strukturna transformatsiia ekonomiky Ukrainy [Entrepreneurial activity and spatial-structural transformation of Ukraine's economy]. *Rehionalna ekonomika,* 3(113), 27–36. DOI: https://doi.org/10.36818/1562-0905-2024-3-2

8. Shults S. L. & Lutskiv O. M. (2022). Prostorovi ta sektoralni determinanty produktyvnoi spromozhnosti rehioniv: Teoretychna heneza ta metodolohichni zasady doslidzhennia [Spatial and sectoral determinants of regional productive capacity: Theoretical genesis and methodological foundations of research]. *Rehionalna ekonomika,* 4(106), 5–20. DOI: https://doi.org/10.36818/1562-0905-2022-4-1

9. Varnalii Z., Shevchenko O. & Kuzmynchuk N. (2023). Evaluation of disparities in the socio-economic development of the regions of Ukraine on the basis of convergent-divergent processes. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics,* 1(222), 14–20. DOI: https://doi.org/10.17721/1728-2667.2023/222-1/2

10. Lysiak N. M. & Karyi O. I. (2025). Ryzyky i vyklyky produktyvnoi spromozhnosti ekonomiky rehioniv: Prostorovyi vymir [Risks and challenges to the productive capacity of regional economies: Spatial dimension]. *Ekonomika Ukrainy,* 68(7), 48–66. DOI: https://doi.org/10.15407/economyukr.2025.07.048

11. Zhosan H., Kyrylov Y. & Averchev O. (2026). Strategic digital marketing management as a driver of enterprise competitiveness and performance in turbulent economic environments. *Baltic Journal of Economic Studies,* 12(1), 196–208. DOI: https://doi.org/10.30525/2256-0742/2026-12-1-196-208

Конфлікт інтересів: Жосан Г.В. є членом редакційної колегії журналу. Для забезпечення незалежності редакційного процесу рукопис розглядався редактором, який не мав конфлікту інтересів з автором. Автор не брав участі у відборі рецензентів, процесі рецензування та прийнятті рішення щодо публікації статті. Рукопис пройшов стандартну процедуру подвійного сліпого рецензування.

Дата надходження статті: 18.08.2026
Дата прийняття статті: 21.09.2026
Дата публікації статті: 29.09.2026